

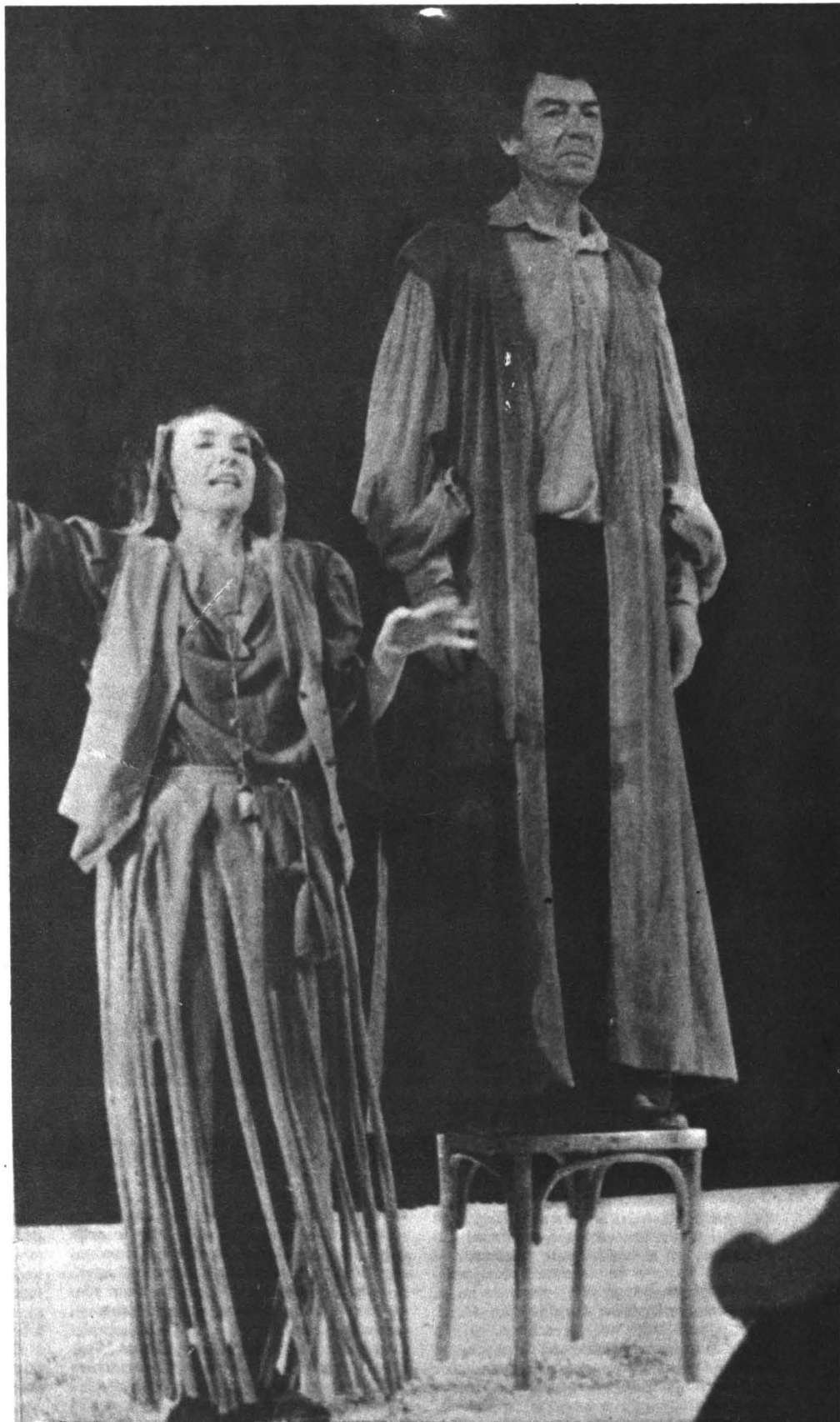
ECUAȚIA UNEI CĂDERI PE GÎNDURI

OSPĂȚUL LUI BALTAZAR de Benjamin Fundoianu ● Teatrul «Nottara» ● Data premierei: 10 mai 1991 ● Regia: Alexandru Dabija ● Scenografia: Sică Rusescu ● Distribuția: Dorin Varga (Baltazar), Catrinel Paraschivescu și Victoria Cocias (Rațiunea), Emilia Dobrin și Bogdan Gheorghiu (Nebunia), Anca Bejenaru și Cristian Șofron (Spiritul), Dragoș Pislaru (Moartea).

Sînt mai multe motive pentru care ultima premieră a Teatrului «Nottara», Ospățul lui Baltazar de Benjamin Fundoianu, ocupă un loc deosebit între spectacolele bucureștene. Mai întîi, se cuvine apreciat gestul de autentică valoare culturală pe care îl reprezintă această restituire în planul dramaturgiei: un text încă nejuțat, al unui scriitor cu o voce aparte în literatura română și cu un destin, și el, aparte, retezat brutal, tragic, în cuprourile Auschwitzului. Trebuie spus, apoi, că montarea textului constituie un act de curaj într-un moment străbătut de o legitimă îngrijorare a tuturor oamenilor de teatru, îngrijorare cu atît mai deprimantă cu cît nu vizează artisticul ci economicul, adică supraviețuirea din punct de vedere financiar. În acest moment, deci, Teatrul «Nottara» nu pune în scenă o plesă oarecare, aducătoare de spectatori cu orice preț, ci are cutezanța de a răspunde unei meniri culturale.

Parabolă rafinată desenată, cu personaje abstracte ce reprezintă Idei, noțiuni — Rațiunea, Nebunia, Spiritul, Moartea — Ospățul lui Baltazar se inspiră dintr-un motiv biblic: căderea Babilonului, prevestită de celebrele cuvinte Mane, Tekel, Fares scrise de mîna lui Dumnezeu pe peretele sălii de ospete a regentului Baltazar. Motivul religios rămîne punctul de plecare al unei meditații de mare vibrație poetică asupra sinucigașei tentații a sfîdării — sfîdare a oamenilor, a limitelor propriilor puteri, a legilor scrise ori ne-scrise, sfîdare a lui Dumnezeu. Este tentația, niciodată izgonită din sufletul omului, care naște totalitarismul, beția puterii nemăsurate, este tentația dată omului spre a-l pierde, pentru că-l urmează, implacabil un Mane, Tekel, Fares, adică Numărat, Cîntărit, Împărțit.

O lecție crudă pe care nu doar religia, ci și istoria a dat-o mereu și, din această perspectivă privind lucrurile, devine tulburător faptul că Benjamin Fundoianu — cel care scria piesa în 1932, anticipînd urgia războiului, a genocidului — avea să piară în 1944 ca victimă a acestui dement, criminal dar și sinucigaș «joc de-a Dumnezeu». Pedepsa vine inevitabil — Numărat, Cîntărit, Împărțit — dar, tot inevitabil, păcatul trufiei apare iar: cu Hitler nu a început și din

Emilia Dobrin, Dorin Varga

...și Bogdan Gheorghiu

nefericire nici nu s-a încheiat șirul personajelor istorice arse de patima totalitarismului, de nebunia atotputerniciei.

Riguros ca ordine a ideilor și totodată ca reprezentare plastică a lor, spectacolul conceput de Alexandru Dabija are meritul esențial de a se menține în planul concluziei, nu al exemplului, al meditației, nu al istorisirii. Regizorul rezistă tentației de a vorbi despre Baltazar sau despre Hitler sau despre Ceaușescu (tentația aceasta din urmă, cel mai greu de respins pentru noi, acum, aici), luminind statornic semnificațiile, la nivelul parabolei. Abia în acest fel vorbește, convingător despre Baltazar și despre Hitler și despre Ceaușescu. Singurele momente supărătoare sînt, de altfel, exact acelea cînd contemporaneitatea textului nu ni se impune prin fireasca vultură a ideii ci ni se arată, prin obiecte moderne, strident de concrete, într-un context spiritualizat, epurat de determinări materiale evidente. Poate că această bruscă înfringere de linii convine avangardistului lui Fundolanu, dar mai puțin versiunii scenice a lui Dabija.

Ospățul lui Baltazar nu e un spectacol simplu de receptat pentru că nu se adresează în primul rînd ochiului sau afecțelor (neignorare nici acestea, însă). E o frumoasă, coerentă, inspirată punere în ecuație artistică a unor gânduri — și simțem tentația a spune, chiar dacă va părea un simplu joc de cuvinte, a unei «căderi pe gânduri». Un punct de vedere, un punct de pornire pe care scenografia lui Sică Rusecu le susține perfect prin austeritatea armonioasă a liniilor, prin culori în replică tensionată cu celelalte.

Pentru actori, formula de spectacol ni se pare dificil de susținut, fiindcă le preține o permanentă subordonare ideii de ansamblu, pentru că interzice bravura solistică în favoarea bravurii orchestrale. Cu cît mai dificilă sarcina scenică, cu atît mai meritorie realizarea ei. Catrinel Paraschivescu și Victoria Cociăș au dat chipuri diferite și totuși asemănătoare Rațiunii, Emilia Dobrin și Bogdan Gheorghiu au găsit Nebuniei identități complementare, așa cum Anca Bejenaru și Cristian Șofron au conferit Spiritului materialitate, fără a-l împovăra, totuși, prea mult. Meditativă, puțin tristă, Moartea, așa cum ne-o propune Dragoș Pîslaru, nu e cumplită, nici răzbunătoare ci doar... inevitabilă — Mane, Tekel, Fares. Din acest grup compact — cu rostul de a fi grup compact — de interpreți, ar fi trebuit să se desprindă, credem, Dorin Varga. Nu s-a desprins. Ceea ce i-am reproșat, de fapt, lui Baltazar al său este că trăiește și pierde fără fior, cu patimi călduțe și un destin, parcă, întimplător.

CRISTINA DUMITRESCU

